

Takács Géza: Tűnődések, találkozások I.

A szövegek, melyek – a cím alatti sorszámból következtethetően – lapszámról lapszámmra megjelennek majd itt, ebben a rovatban, addig, amíg... Nem tudom, meddig, nem terveztük meg, nem gondoltam, gondoltuk végig, volt már, hogy diák-ként efféle bevezető szöveget írván (csupa jó *szándékkal*, miféle más *szándékai* lehetnek egy pedagógiai főiskolásnak a hetvenes évek közepén), a bevezetés volt a befejezés is, a lapot bezúzták. Vagy valami ilyesmi, igazából sohasem képzeltem el a gépet, amint leendő pedagógusok szelíd szövegeit zúzza. Valószínűleg nem is történt ez ilyen kivételesen, „föl-fölemelőn”, az Internacionálé dúdolása közben. A lapot mint papírhulladékot elvitték az úttörők, vagy esetleg még ma is ott hányódik egy padláson vagy pincében. Szóval nem tudom, meddig írom majd ezeket a jegyzeteket, nem számítottam rá, hogy ilyesmi történhet majd, ahogy arra sem számítottam, a legkevésbé sem, hogy az ÚPSZ főszerkesztőjeként megyek nyugdíjba. Belefogok, mi mást tehetnék, ami az Arany János Gimnáziumban vágyakat ébresztett bennem, a közösségi és kritikai irodalom, ami a főiskolán aztán föllázított a barátságatlan világrend és az elhadart pedagógia ellen, a nemzedé-

ki és személyi szuverenitás igénye, azóta sem hagy nyugodni. (Amúgy pedig a vég sem sejtí még, mikor jön sorra.)

Rendrakás közben találtam meg ezt a félbehagyott, az alábbi idézethez fűződő jegyzetemet:

„Sára azonban írt tegnap este 20 óra 59-kor esemest a párizsi repülőtéréről: ma 9 óra körül Johannesburgban landol egyedül, a többi önkéntes már csütörtökön elutazott. Magára maradt? Nem tudom. (...) Sára (...) a ma hajnali út előtt Prága, Párizs, Nantes, Isztambul, Berlin, és Kijev felé, kikötni több éve nincs esély – elpityeregtem magam. Mégiscsak a lányom, akit nem látok, nem láthatok (harmincéves), csak napokra, órákra, percekre már.”

(Körössi P. József: Jéghidegvíz. *Élet és Irodalom*, 2015. április 30. 14. o.)

sohasem képzeltem el a gépet, amint leendő pedagógusok szelíd szövegeit zúzza

Miért idéztem? Azért, mert a történetben szereplő Sára miatt én is sírok, noha nem ismerem személyesen sem őt, sem az apját, ha egyáltalán az íróról és annak lányáról

van szó, nem pedig egy barát történetéről vagy éppen egy fiktív esetről. Tulajdonképpen mindegy. Mert kollégáim, barátaim, ismerőseim közül sokan siratnák, ha mernék, a lányaimat, egyiküknek éppen Ecua-

dorba kellett utaznia, ha jelen akart lenni a lánya esküvőjén, de az legalább már esküvő volt, tehetne volna hozzá a barátom, de titkolta a fájdalmát, amíg élt. Másik barátom is fegyelmestetten éli meg, hogy lánya, aki feledhetetlenül érzékenyen írt magyarul, nagy lelki súlyokkal bánva könnyedén, mosolyogva, nevetgetve, ma már angolul írt novelláit küldi. Csak az édesanya mer fájdalmát nem titkolva sóhajtani. Talán a hamelni ördögös fickónak nem fizették ki a tartozásunkat? Haj, de...

S amikor most újra élelem került, épp egy friss hír motoszkált a fejemben, egy lányról a tágabb családi körből, aki pedagógusnak tanult idehaza, de aztán idősgondozónak állt valahol Angliában, ma már valami rendes állása van, épp önálló lakáshoz jutottak lengyel párjával. De majd hazatérnek, mondják. Vagyis nincsenek „otthon”. Egy másik kedves ismerősöm lánya pedig Japánba készül, eltántoríthatatlanul, igaz, csak tanulóévre. Mert menni kell. Ez a korparancs. „Erasmusból világpolgár”, hallom begyűjtés közben a rádióban, ami azt jelenti, hogy az Erasmus ösztöndíjjal elindult a lány, ki a világba, aztán nem tért vissza, megy ide-oda, valami nyugtalanság hajtja, mint az idézetbeli Sárát. S mintha a „világpolgár” ebben a hangsúlyban valami emelkedett tétel volna, hogy lám, így lehet egy lépéssel a felhők fölé jutni, de én ezt, innen, a kályha mellől valószínűleg nem tudom a helyén kezelni. Talán nem is akarom.

És persze van fordítva is, hiszen ugyancsak családi távolságra van egy lány, immár anya, két gyermekkel, keletről jött, talán máig sem tudja igazán, hova is érkezett és miért. Egy másik, aki nyelvi-kulturális idegenként nőtt fel Magyaror-

szágon – zárványban, ahogy maga vallja –, az óceán túloldalára ment tanulni, majd visszatérve a romák otthontalanságának, otthonkeresésének lett kozmopolita kutatója. Legutóbb egy nagy ház sokadik emeletén beszélgettünk, míg kisgyermekét egy elektromos bölcső ringatta.

Nyáron volt a szentpétervári születésű, „magyarban rekedt” „fiúlánny” El Kazovszkij emlékkiállítás, mintha a jövőt jósná: a művein az „elérhetetlen szépség-ideálokot megtestesítő bálványokat állítja fókuszba: a kiállított anyag főszereplői [...] arc-talan, szárnyas torzók, ballerínák, párkák, Vénuszok vagy éppen hatyúk formájában jelenlévő idolk.” (Részlet a Várfook Galéria honlapjának kiállítás-aján-

lójából.) „Helyeket festett, ahova jöhetne valami, de nem jön. Miért volt ez a fenyegető üresség, ez a bombaketyegéses csönd?” (Nádasdy Ádám kiállítás-megnyitójából: *Élet és Irodalom*, október 26. 10. o.)

Nézem volt diákjaim Facebook-fotóit, elég sűrűn jönnek, olykor naponta, mert úgy volt, hogy tartjuk majd a kapcsolatot, s néhányukat bejelöltem, aztán így maradt, valahogy a visszavonásra nem vitt rá a lélek, a lányoktól jönnek az új és újabb feltöltött képek, és ők ugyan néhány utcára laknak tőlem, de már olyan távolságban mégis, arcmásaik szerint, mintha holdutazásra mentek volna, Hollywoodon is túl. Önmaguk idoljai. Mert csak így mozdulhattak, így hát elkerültek (általam ismert és szeretett) maguktól fényévekre.

Aztán a gönci állami gondozott lányok kassai utaztatása (szexüzet árucikkeiként) idéződik fel mindehhez társtörténetként egy tegnapi híradásból. Hiszen a „kék-fényes” történet szereplői is világot látni indultak, a szabadságot keresték.

---

néhányukat bejelöltem,
aztán így maradt,
valahogy a visszavonásra
nem vitt rá a lélek

A fiatalokú gönci lányok kiszöktek az otthonból, hogy prostitúcióra kényszeríthessék őket. Legalábbis ilyesmi deríthető ki a tudósításból, és ez engem eléggé zavar. Mert azt azért nehéz elhinni, hogy az első szökevény sorsáról mit sem sejtve esett csapdába a többi is. Meg hát volt aztán odabent is baj: egy kisebb lány szexuális gyótrése a nagyobb lányok részéről. Ebből is bűnügy lett. Ezek aligha össze nem függő ügyek. A gönci otthon hallgat, megértem, de csödjé, az intézményi nevelés tekintetében, elég nyilvánvaló, hiszen a legjobb esetben attól mentette meg őket, ami aztán bekövetkezett; vagyis az a minimum, hogy esetükben nulla hatékonysággal működött. Ha csak nincs szó egyenesen arról, hogy a lakásotthon a természetes ellenállásukat is legyőzte, és akaratlan közreműködő volt abban, hogy a lányok álmaik és menekülési vágyuk összekavarodásából örömlányokként ébredjenek fel. (És nem egyedül eseteikről van szó, hanem nagyon is tipikus történetek ezek, hangsúlyozta a megyei államügyész.)

2015-ben a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár úr adta át az új gönci lakásotthonokat, és hirdette a gyermekvédelem új programját, melynek mára már szárba kellett (volna) szökkennie. Akkor sem esett szó a nevelőkről, meg az intézményi kultúráról, melyek sokkal fontosabbak a falaknál és berendezésnél, mint ahogy a bűnügyi beszámolókból sem esett róluk szó, hogy alkalmasint a nevelők nem feltétlenül büntársak, nem is láthatatlanok, nem is némák, noha nyilván el lettek tiltva a szótól, hanem maguk is inkább áldozatok. Csak éppen rájuk az (EU-s pénzből meg-

valósuló) beruházás tervezése közben nem gondolt senki. És talán azóta sem.

„Egyébként Laura karma [szóval nem a körme, hanem azok az acélhegyek, amik szükség esetén, gyilkos szerszámként előbújnak a kézközépcsontok mellől] kifejezetten nőies jelleget mutat.” (*Logan – The Wolverine*. 2017.) A film előzetese került elélem véletlenül, aztán megnéztem, s elhangzik benne ez a mondat. Megnéztem a filmet, hogy lássam, tény-

leg egy gyilkológép kislánnyól van-e szó, és valóban, háttérben egy egész gyerekcsoport, akik rosszul sikerültek, a gaz tudomány felsült velük, és jók lettek, noha rosszra tervezték őket. Igen, Laura, a 12 év körüli kislány mutáns, aki elámul egy hintalovon, de apjánál nagyobb erőt mutat, remekül gyilkol, ha kell, ő még tudja, mi a teendő, megmenti majd Amerikát, nyilván, nem marad kétség, de hogy őt ki menti majd meg saját magától, az még nem világos. Amerika mindig megmenekül, de hogy a szétégetett képzeletet ki és mi gyógyítja majd, nem tudom.

S ha már a lányok acélkarmainál tartunk, a rémmese csak kullog a rémrealitás mögött: egy kislány, Laurával egyidős, felnőttek egész sorát uralja, akarata acélkarmai közt vergődik legelőször is az anyja. Nem tudja elengedni. Nem tud nem maga ellen fordulni.

Női világ, női kockázatok: Nóra elmenni immár nagyon tud. Ideje volna a hazatéréssel is próbálkoznia. (Ez persze egy múlt századi férfi nézőpontja.)

(Egyszer majd a fiúk drámáiról is, azokról, akiknek meg már körme sincs.)

---

háttérben egy egész gyerekcsoport, akik rosszul sikerültek, a gaz tudomány felsült velük, és jók lettek

---